

GIÁO DỤC TINH THẦN KỶ LUẬT VÀ TRÁCH NHIỆM XÃ HỘI TRONG GIẢNG DẠY GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG & AN NINH CHO SINH VIÊN

Lê Sỹ Nguyên Hoàng
Trung tâm GDQP & AN, Đại học Quốc Gia Hà Nội

Tóm tắt: Trong bối cảnh đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục đại học và yêu cầu phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao, việc giáo dục phẩm chất cho sinh viên ngày càng được chú trọng, trong đó tinh thần kỷ luật và trách nhiệm xã hội giữ vai trò đặc biệt quan trọng. Môn Giáo dục quốc phòng và an ninh (GDQP-AN) không chỉ trang bị kiến thức về quốc phòng, an ninh mà còn là môi trường thuận lợi để rèn luyện nhân cách, ý thức tổ chức kỷ luật và trách nhiệm công dân cho người học. Bài viết tập trung phân tích cơ sở lý luận về tinh thần kỷ luật và trách nhiệm xã hội, đánh giá vai trò của GDQP-AN trong việc giáo dục các phẩm chất này, đồng thời đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả giảng dạy trong các cơ sở giáo dục đại học hiện nay.

Từ khóa: Giáo dục quốc phòng và an ninh; tinh thần kỷ luật; trách nhiệm xã hội; sinh viên; giáo dục đại học.

EDUCATION OF DISCIPLINE AND SOCIAL RESPONSIBILITY IN TEACHING NATIONAL DEFENSE AND SECURITY EDUCATION

Abstract: In the context of fundamental and comprehensive reform of higher education and the requirement to develop high-quality human resources, the education of character for students is increasingly emphasized, with discipline and social responsibility playing a particularly important role. The subject of National Defense and Security Education (NDSE) not only equips students with knowledge about national defense and security but also provides a favorable environment for cultivating character, organizational discipline, and civic responsibility in learners. This article focuses on analyzing the theoretical basis of discipline and social responsibility, evaluating the role of national defense and security education in cultivating these qualities, and proposing some solutions to improve the effectiveness of teaching in current higher education institutions.

Keywords: National defense and security education, discipline, social responsibility, students, higher education

Nhận bài: 18/03/2026

Phản biện: 13/05/2026

Duyệt đăng: 16/05/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong xu thế toàn cầu hóa và chuyển đổi số mạnh mẽ hiện nay, giáo dục đại học không chỉ hướng đến mục tiêu truyền thụ tri thức mà còn chú trọng phát triển toàn diện phẩm chất và năng lực cho người học. Trong đó, tinh thần kỷ luật và trách nhiệm xã hội được xem là những phẩm chất cốt lõi, góp phần quyết định khả năng thích ứng nghề nghiệp, năng lực hội nhập và ý thức đóng góp cho cộng đồng của sinh viên.

Giáo dục quốc phòng và an ninh (GDQP-AN) là môn học có vị trí đặc thù trong chương trình đào tạo đại học, vừa trang bị kiến thức về bảo vệ Tổ quốc, vừa góp phần giáo dục ý thức tổ chức kỷ luật, tinh thần tập thể và trách nhiệm công dân. Thông qua các nội dung mang tính đặc thù như điều lệnh đội ngũ, huấn luyện quân sự và sinh hoạt tập thể, GDQP-AN tạo điều kiện thuận lợi để hình thành và phát triển các phẩm chất cần thiết cho sinh viên.

Tuy nhiên, trong thực tiễn giảng dạy, việc khai thác vai trò giáo dục phẩm chất của môn học này ở một số cơ sở đào tạo vẫn còn hạn chế, chưa phát huy hết tiềm năng. Do đó, việc nghiên cứu giáo

dục tinh thần kỷ luật và trách nhiệm xã hội thông qua giảng dạy GDQP-AN có ý nghĩa thiết thực cả về lý luận và thực tiễn, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục đại học trong giai đoạn hiện nay.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Khái niệm tinh thần kỷ luật

Tinh thần kỷ luật là một trong những phẩm chất quan trọng cấu thành nhân cách của con người trong xã hội hiện đại. Kỷ luật không chỉ được hiểu đơn thuần là sự tuân thủ các quy định, nội quy hay mệnh lệnh từ bên ngoài, mà còn là sự tự giác, ý thức trách nhiệm và khả năng điều chỉnh hành vi của cá nhân theo những chuẩn mực chung đã được thiết lập.

Trong lĩnh vực giáo dục, tinh thần kỷ luật thể hiện ở thái độ nghiêm túc trong học tập, ý thức chấp hành nội quy, quy chế của nhà trường và khả năng làm việc theo tổ chức, tập thể. Đặc biệt, kỷ luật mang tính tự giác được xem là cấp độ cao của quá trình giáo dục, khi người học không chỉ tuân thủ vì sự kiểm soát mà còn vì nhận thức đúng đắn về giá trị và ý nghĩa của kỷ luật đối với bản thân và cộng đồng.

Đối với sinh viên, việc hình thành tinh thần kỷ luật có vai trò quan trọng trong việc xây dựng tác phong học tập khoa học, nâng cao hiệu quả học tập và chuẩn bị cho môi trường làm việc chuyên nghiệp sau khi tốt nghiệp. Trong bối cảnh hội nhập quốc tế, kỷ luật còn là yếu tố then chốt giúp cá nhân thích ứng với các chuẩn mực lao động hiện đại.

2.2. Khái niệm trách nhiệm xã hội

Trách nhiệm xã hội là một phạm trù đạo đức – xã hội phản ánh mối quan hệ giữa cá nhân với cộng đồng, thể hiện ở ý thức và hành vi của mỗi người trong việc thực hiện nghĩa vụ đối với xã hội. Trách nhiệm xã hội không chỉ dừng lại ở việc tuân thủ pháp luật mà còn bao gồm sự chủ động tham gia vào các hoạt động vì lợi ích chung, góp phần xây dựng và phát triển cộng đồng bền vững.

Trong môi trường giáo dục đại học, trách nhiệm xã hội của sinh viên được thể hiện thông qua nhiều khía cạnh như: thái độ học tập nghiêm túc, ý thức bảo vệ môi trường, tinh thần tình nguyện vì cộng đồng, tôn trọng các giá trị văn hóa – xã hội và tuân thủ các chuẩn mực đạo đức. Đây là nền tảng quan trọng giúp sinh viên trở thành những công dân có ích, có khả năng đóng góp tích cực cho xã hội sau khi ra trường.

Ngoài ra, trong bối cảnh toàn cầu hóa và sự phát triển của các vấn đề an ninh phi truyền thống như biến đổi khí hậu, an ninh mạng hay dịch bệnh, trách nhiệm xã hội của cá nhân càng được mở rộng và đòi hỏi ở mức độ cao hơn. Điều này đặt ra yêu cầu cấp thiết đối với giáo dục đại học trong việc bồi dưỡng ý thức trách nhiệm xã hội cho người học.

2.3. Vai trò của Giáo dục quốc phòng và an ninh trong giáo dục phẩm chất

Giáo dục quốc phòng và an ninh (GDQP-AN) là một bộ phận quan trọng trong hệ thống giáo dục quốc dân, có vai trò trang bị cho người học những kiến thức cơ bản về quốc phòng, an ninh và bảo vệ Tổ quốc. Tuy nhiên, bên cạnh chức năng truyền thụ tri thức, GDQP-AN còn có vai trò đặc biệt trong giáo dục phẩm chất, nhất là tinh thần kỷ luật và trách nhiệm xã hội.

Thứ nhất, GDQP-AN góp phần hình thành tinh thần kỷ luật cho sinh viên thông qua các nội dung mang tính đặc thù như điều lệnh đội ngũ, nội quy

huấn luyện và tổ chức sinh hoạt tập thể theo mô hình quân đội. Những hoạt động này giúp sinh viên rèn luyện tính đúng giờ, tuân thủ quy định và làm việc theo tổ chức, từ đó hình thành tác phong nghiêm túc và khoa học.

Thứ hai, GDQP-AN có vai trò quan trọng trong việc giáo dục trách nhiệm xã hội và ý thức công dân. Thông qua việc tìm hiểu về truyền thống đấu tranh dựng nước và giữ nước của dân tộc, sinh viên được bồi dưỡng lòng yêu nước, tinh thần tự hào dân tộc và ý thức bảo vệ Tổ quốc. Đồng thời, các nội dung về an ninh quốc gia, trật tự an toàn xã hội giúp sinh viên nhận thức rõ hơn về trách nhiệm của mình đối với cộng đồng.

Thứ ba, GDQP-AN tạo môi trường thuận lợi để phát triển các phẩm chất cá nhân thông qua hoạt động trải nghiệm thực tế. Các hoạt động như huấn luyện dã ngoại, thực hành kỹ thuật quân sự, làm việc nhóm... không chỉ giúp sinh viên nâng cao kỹ năng mà còn góp phần rèn luyện tinh thần trách nhiệm, tính kỷ luật và khả năng hợp tác.

Từ những phân tích trên có thể khẳng định rằng, GDQP-AN không chỉ là môn học mang tính bắt buộc mà còn là môi trường giáo dục hiệu quả nhằm phát triển toàn diện phẩm chất và năng lực cho sinh viên, đáp ứng yêu cầu của xã hội hiện đại.

III. GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ GIÁO DỤC TINH THẦN KỶ LUẬT VÀ TRÁCH NHIỆM XÃ HỘI TRONG GIẢNG DẠY GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH

Để nâng cao hiệu quả giáo dục tinh thần kỷ luật và trách nhiệm xã hội cho sinh viên thông qua môn Giáo dục quốc phòng và an ninh (GDQP-AN), cần triển khai đồng bộ nhiều giải pháp, từ đổi mới phương pháp giảng dạy đến tăng cường trải nghiệm thực tiễn và nâng cao năng lực đội ngũ giảng viên.

3.1. Đổi mới phương pháp giảng dạy

Đổi mới phương pháp giảng dạy là yếu tố then chốt nhằm phát huy tính tích cực, chủ động của người học trong quá trình tiếp nhận và hình thành phẩm chất. Trong giảng dạy GDQP-AN, cần chuyển từ phương pháp truyền thụ một chiều sang các phương pháp dạy học tích cực, lấy người học làm trung tâm.

Cụ thể, giảng viên có thể áp dụng phương pháp dạy học theo tình huống (case study), trong đó xây dựng các tình huống giả định liên quan đến an ninh – quốc phòng, yêu cầu sinh viên phân tích, thảo luận và đề xuất giải pháp. Thông qua đó, sinh viên không chỉ nắm vững kiến thức mà còn rèn luyện tư duy phản biện, tinh thần trách nhiệm và ý thức kỷ luật trong xử lý vấn đề.

Bên cạnh đó, phương pháp học tập hợp tác (cooperative learning) cũng cần được tăng cường thông qua các hoạt động nhóm, giúp sinh viên phát triển kỹ năng làm việc tập thể, tuân thủ quy định chung và nâng cao trách nhiệm cá nhân trong tập thể. Ngoài ra, việc áp dụng mô hình lớp học đảo ngược (flipped classroom) sẽ tạo điều kiện để sinh viên chủ động nghiên cứu tài liệu trước, từ đó tăng cường tương tác và thảo luận trong giờ học.

3.2. Tăng cường hoạt động trải nghiệm

Hoạt động trải nghiệm đóng vai trò quan trọng trong việc chuyển hóa nhận thức thành hành vi, góp phần hình thành phẩm chất kỷ luật và trách nhiệm xã hội một cách bền vững. Do đó, cần đẩy mạnh tổ chức các hoạt động thực tiễn trong giảng dạy GDQP-AN.

Một trong những hình thức hiệu quả là tổ chức huấn luyện dã ngoại, mô phỏng môi trường quân đội với các yêu cầu nghiêm ngặt về thời gian, kỷ luật và tác phong. Thông qua đó, sinh viên được rèn luyện tính tự giác, tinh thần trách nhiệm và khả năng thích nghi với điều kiện khó khăn.

Ngoài ra, việc kết hợp GDQP-AN với các hoạt động tình nguyện, phục vụ cộng đồng như hỗ trợ phòng chống thiên tai, bảo vệ môi trường, tuyên truyền pháp luật... sẽ giúp sinh viên nhận thức rõ hơn vai trò và trách nhiệm của mình đối với xã hội. Đây cũng là cơ hội để người học vận dụng kiến thức đã học vào thực tiễn, từ đó nâng cao hiệu quả giáo dục.

Bên cạnh đó, các hoạt động mô phỏng tình huống quốc phòng – an ninh, diễn tập kỹ năng xử lý tình huống khẩn cấp cũng cần được tổ chức thường xuyên nhằm tạo môi trường học tập sinh động, gắn lý thuyết với thực hành.

3.3. Ứng dụng công nghệ trong giảng dạy

Trong bối cảnh chuyển đổi số, việc ứng dụng công nghệ thông tin trong giảng dạy GDQP-AN

là xu hướng tất yếu nhằm nâng cao chất lượng và hiệu quả giáo dục. Công nghệ không chỉ hỗ trợ truyền tải kiến thức mà còn góp phần đổi mới phương pháp và hình thức tổ chức dạy học.

Giảng viên có thể sử dụng các nền tảng học tập trực tuyến (LMS) để cung cấp tài liệu, giao nhiệm vụ và đánh giá kết quả học tập của sinh viên. Việc tích hợp video, hình ảnh, mô phỏng 3D về các nội dung quân sự sẽ giúp bài giảng trở nên trực quan, sinh động và dễ tiếp thu hơn.

Đặc biệt, công nghệ thực tế ảo (VR) và thực tế tăng cường (AR) có thể được ứng dụng trong mô phỏng các tình huống chiến thuật, huấn luyện kỹ năng quân sự, từ đó giúp sinh viên trải nghiệm trong môi trường an toàn nhưng vẫn đảm bảo tính chân thực.

Ngoài ra, việc sử dụng các công cụ đánh giá trực tuyến, khảo sát nhanh và phản hồi tức thời sẽ giúp giảng viên nắm bắt được mức độ hiểu bài và sự tiến bộ của sinh viên, từ đó điều chỉnh phương pháp giảng dạy phù hợp.

3.4. Nâng cao năng lực giảng viên

Đội ngũ giảng viên là nhân tố quyết định đến chất lượng giảng dạy và hiệu quả giáo dục phẩm chất cho sinh viên. Do đó, việc nâng cao năng lực giảng viên GDQP-AN là yêu cầu cấp thiết.

Trước hết, giảng viên cần được bồi dưỡng thường xuyên về phương pháp dạy học hiện đại, đặc biệt là các phương pháp dạy học tích cực và ứng dụng công nghệ trong giảng dạy. Việc tham gia các khóa tập huấn, hội thảo khoa học sẽ giúp giảng viên cập nhật kiến thức và nâng cao kỹ năng sư phạm.

Bên cạnh đó, giảng viên cần tăng cường trải nghiệm thực tiễn, tham gia các hoạt động huấn luyện, diễn tập hoặc phối hợp với các đơn vị quân đội, công an để nâng cao hiểu biết thực tế. Điều này giúp nội dung giảng dạy trở nên sát với thực tiễn, tăng tính thuyết phục và hiệu quả giáo dục.

Ngoài ra, cần xây dựng cơ chế khuyến khích giảng viên nghiên cứu khoa học, đổi mới sáng tạo trong giảng dạy và chia sẻ kinh nghiệm chuyên môn. Đồng thời, việc đánh giá giảng viên không chỉ dựa trên kết quả giảng dạy mà còn cần chú trọng đến khả năng giáo dục phẩm chất cho sinh viên.

IV. KẾT LUẬN

Giáo dục tinh thần kỷ luật và trách nhiệm xã hội cho sinh viên là yêu cầu tất yếu trong bối cảnh đổi mới giáo dục đại học và hội nhập quốc tế. Môn Giáo dục quốc phòng và an ninh với những đặc trưng riêng biệt đã và đang khẳng định vai trò quan trọng trong việc hình thành các phẩm chất này cho người học.

Thông qua việc đổi mới phương pháp giảng dạy, tăng cường hoạt động trải nghiệm, ứng dụng công nghệ và nâng cao năng lực đội ngũ giảng viên, hiệu quả giáo dục kỷ luật và trách nhiệm

xã hội trong GDQP-AN có thể được nâng cao rõ rệt. Qua đó, góp phần đào tạo thế hệ sinh viên không chỉ vững về kiến thức chuyên môn mà còn có ý thức tổ chức kỷ luật, tinh thần trách nhiệm và năng lực thích ứng với yêu cầu phát triển của xã hội hiện đại.

Trong thời gian tới, cần tiếp tục nghiên cứu, hoàn thiện các mô hình giảng dạy tích hợp giữa lý thuyết và thực tiễn, đồng thời tăng cường sự phối hợp giữa nhà trường và các lực lượng xã hội nhằm nâng cao hơn nữa chất lượng giáo dục toàn diện cho sinh viên.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020), *Chương trình Giáo dục quốc phòng và an ninh trong các trường đại học, cao đẳng*, Hà Nội.
- Ban Chấp hành Trung ương Đảng (2013), *Nghị quyết số 29-NQ/TW về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo*, Hà Nội.
- Quốc hội (2013), *Luật Giáo dục quốc phòng và an ninh*, Hà Nội.
- Nguyễn Thị Mỹ Lộc (2018), *Tâm lý học giáo dục*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- Trần Khánh Đức (2019), *Giáo dục đại học trong bối cảnh đổi mới và hội nhập*, NXB Giáo dục Việt Nam.
- Phạm Minh Hạc (2017), *Giáo dục giá trị và phát triển nhân cách*, NXB Chính trị Quốc gia.
- Nguyễn Hữu Chí (2021), “Giáo dục phẩm chất và năng lực trong giáo dục đại học hiện nay”, *Tạp chí Giáo dục*, số 502.